

ΑΦΡΙΚΑΑΝΕΡ!

Ταξιδιωτικές Εντυπώσεις Δημοσιογραφικού χαρακτήρα

(Στο περιθώριο μιας διεθνούς Συνάντησης)

του Νικολάου Γ. Κουμούτσου

Αν και τα ταξίδια - σήμερα - είναι υπόθεση ρουτίνας στην καταναλωτική κοινωνία μας, ερεθίζει πάντα την περιέργεια να πας σε χώρες σαν τη Δημοκρατία της Νότιο-Αφρικανικής Ένωσης. Σε διακατέχει η επιθυμία να γνωρίσεις από κοντά τον τόπο αυτό και να «αναμνησθείς» την παλαιότερη ιστορία του, της εποχής των πρώτων λευκών (Ολλανδών) αποίκων της χώρας και της Εταιρείας των Ολλανδικών Ανατολικών Ινδιών, των κατατρεγμένων μεταναστών Γάλλων συγγενότων, των ελεύθερων πολιτών Μπόερς, που κατόρθωσαν βαθμιαία να επικρατήσουν στην ενδοχώρα, των τυχοδιωκτών, των δουλεμπόρων και εκείνων που θέλησαν να εκμεταλλευθούν τον πλούτο του υπεδάφους της, του χρυσοού και των διαμαντιών της. Θέλεις - ακόμα - να δεις και να ζήσεις τη ζωή ενός πολύχρωμου και πολύγλωσσου κόσμου, που - μετά από τις πρόσφατες περιπέτειες και τους μακρείς δρόμους των αγώνων για ανεξαρτησία, για κοινωνική αποκατάσταση και οικονομική απελευθέρωση - έχει αράξει στο λιμάνι μιας φαινομενικά (?) κοινωνικής ηρεμίας. Να αντιληφθείς, τέλος, το λόγο που το εθνικό σύμβολο της χώρας εκφράζει τον χρωματικό συνδυασμό του Λαού της, μαζί με τον δυναμισμό των κατοίκων της.

Ξαφνιάζει ευχάριστα το νοτιοαφρικανικό τοπίο μετά την αλγεινή εντύπωση που έχει προηγούμενα προκαλέσει η άνυδρη, καυτερή και υπανάπτυκτη Κένυα, καθώς το αεροπλάνο κατεβαίνει για να προσγειωθεί στην «Ιωαννούπολη» (και επί το νεοελληνικότερο Johannesburg!). Η συγκρότηση της κρατικής εξουσίας πρέπει να είναι και εδώ καλά οργανωμένη. Το διαπιστώνει κανείς ευθύς μετά την αποβίβασή του, όπου πρέπει να δηλώσει τότε θα φύγει κ.λπ. στη διάρκεια μια αυστηρής και εκτεταμένης διαδικασίας ελέγχου διαβατηρίων. Είναι άραγε αυτό κατάλοιπο του (ταραγμένου) παρελθόντος ή ενσυνείδητη προστασία από εξωτερικούς κινδύνους; Ποιός άραγε να ξέρει!

Η Νοτιοαφρικανική Ένωση με τη διάσπαρτη κατανομή των εξουσιών, σε πολλαπλές «πρωτεύουσες», την πολυχρωμία των φυλών της και την πολυγλωσσία των κατοίκων της (με πάνω από 10 επίσημες γλώσσες!), με τα 35 εκατομμύρια μαύρων και τα 5 εκατομμύρια λευκών,

είναι ίσως η μόνη «Δυτικογενής» χώρα της Αφρικής που πορεύτηκε μέσα από μια μοναδική ιστορική διαδρομή για να καταλήξει στο χρονικό ορόσημο του έτους 1994, όταν το Αφρικανικό Εθνικό Κογκρέσσο και ο ηγέτης του Nelson Mandela, ανέλαβαν τα ηνία της (ποσοστό 62,6%) με ένα μεγαλεπίβολο, φιλόδοξο και τολμηρό πρόγραμμα ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού και ταυτόχρονα, με μια θαυμαστή πρόθεση λήθης στο ζοφερό παρελθόν του Apartheid. Οι υπεσχημένες μεταρρυθμίσεις είναι πολλές, μεγάλες αλλά και δυσεφάρμοστες. Φαίνεται δηλαδή πως ο δρόμος για τη «μετάβαση» στην επιθυμητή μορφή ανάπτυξης και προόδου, είναι (ακόμα) μακρύς και δύσβατος. Μιλάνε εδώ για τα πενιχρά αποτελέσματα των «600 πρώτων ημερών» του νέου καθεστώτος, σε σύγκριση με τα υποσχημένα προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας στέγασης, αγροτικής ανάπτυξης, εξηλεκτρισμού και κυρίως εκπαίδευσης.

Οι κοινωνικές ανισότητες εξακολουθούν να υπάρχουν. Είχαμε την ευκαιρία να ακουίσουμε από τα χείλη του Αρχιεπισκόπου Desmond Tutu να μας αναπτύσει τη δική του θρησκευτικο-πολιτική θεωρία για την ανάγκη αλλαγής της νοοτροπίας των οργάνων της Εξουσίας κι όλα αυτά να τα διαπραγματεύεται κατά έναν πραγματικά αριστοτεχνικό και ανθρώπινο τρόπο, που συναρπάζει τον ακροατή!

Ένα αμέριμο Σαββατοκύριακο στην Πόλη του Ακρωτηρίου των 2,5 εκατομμυρίων κατοίκων, μας έδωσε την ευκαιρία να απολαύσουμε τη ζωή της

Ο Ν. Κουμούτσος είναι ομότιμος καθηγητής ΕΜΠ και Προϊστάμενος Γραμματείας ΕΜΠ

πόλης, που στεφανώνεται από ένα ασύλληπτης γεωμετρικής ομορφιάς βουνό - το βουνό της Τράπεζας και τα παρακλάδια του - μιας πόλης με τους θαυμάσιους πεζόδρομους της, τους ρυθμικούς χορούς υπαίθριων συγκροτημάτων, καθώς και την πολυχρωμία των κατοίκων της. Ταυτόχρονα, είχαμε μια πικρή εμπειρία από την διαπίστωση των εκτεταμένων παραγωγούλων των οκτακοσίων χιλιάδων κατοίκων του Cape Town που διαβιούν σ' αυτές.

Η σύγκριση ανάμεσα στις υποβαθμισμένες και πολυπληθείς αυτές «συνοικίες» των μαύρων και στο κοσμοπολίτικο κέντρο της πόλης που απαστράπτει από καθαριότητα και βρίθει από άνετους πλατείς δρόμους, ή τα καλοδομημένα προάστια των προνομιούχων, προδιαθέτει τον ταξιδιώτη για αιχαισιόδοξες σκέψεις όσον αφορά την ευστάθεια του κοινωνικού ιστού της χώρας, αν δεν πραγματοποιηθούν οι σχεδιασμένες μεταβολές. Η ανισότητα εξακολουθεί να είναι διάχυτη. Οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές παράμετροι ανάμεσα στους λευκούς και τους μαύρους, ποικίλλουν δραματικά. Ένας από τους λόγους διατήρησης αυτής της ανισότητας είναι οι προφανείς δυσχέρειες που υποβόσκουν στην ανάπτυξη ενός επιθυμητού μαζικού εκπαιδευτικού προγράμματος, παρά την κατάργηση των οποιωνδήποτε φυλετικών διακρίσεων, ενός δηλαδή προγράμματος που να αντα-

ποκρίνεται στις ανάγκες και τις προϋποθέσεις ενός λαού, με το συγκεκριμένο πολιτιστικό μόρφωμα και που να επιτρέπει ή μάλλον να επιταχύνει τις αντίστοιχες μεταρρυθμίσεις κατανομής εργασίας, πλούτου, ανεκτής ευημερίας, καθώς και κοινωνικής καταξίωσης. Τα δυτικά διαδικαστικά και λειτουργικά πρότυπα της Ανώτατης Εκπαίδευσης, φαίνεται να μην είναι σε θέση να επιτύχουν τις γρήγορες εξελίξεις για μαζική κατάκτηση της Γνώσης, όπως την οραματίστηκαν οι εμπνευστές του εκπαιδευτικού προγράμματος της χώρας.

Η αναχώρηση από τη χώρα των Αφίκαανς, συνοδεύεται από τα ανάμικτα συναισθήματα ενός ταξιδιώτη, που είδε πολλά και που αντιλήφθηκε περισσότερα. Η έντονη - ζωντανή - ανάμνηση από μια - έστω και βραχύτατη - επαφή με τους δυναμικούς εκφραστές της κάθε μορφής εξουσίας - οικονομικής, πολιτικής, πολιτιστικής, πνευματικής - από την μια μεριά και τους απλούς ανθρώπους μιας υποβαθμισμένης κοινωνικής τάξης που κινούνται, μιλάνε, σκέπτονται και δρουν με νοηλική απλότητα και καλωσυνάτη νοοτροπία, συνοδεύει τη σκέψη μας καθώς στο σούρουπο του θερινού Γενάρη, το αεροπλάνο εγκαταλείπει το μεγάλο και θορυβώδες αεροδρόμιο μιας μεγάλης χώρας του Αφρικάνικου Νότου!